

Čo hovorí kronika Prešporská obec Vajnory (4)

Zdroj: V. Fekete: Prešporská obec Vajnory (kronika)

Vážení čitatelia Vajnorských noviniek, v predchádzajúcej časti prepisu Vajnorskej kroniky sme sa ocitli v závere prvej polovice 14. storočia. Skutočnosť, že Vajnory, vtedy Prača, boli v dávnej minulosti zaujímavé pre vtedajších šľachticov i mešťanov, svedčí o významnom postavení našej obce, a to najmä vďaka jej úrodnej zemi, o ktorú bolo treba neustále bojovať.

Aby sa však predsa nepredávali vinice aj iným obyvateľom mimo Bratislavu, udeľuje 25. januára 1355 v Budíne kráľ Ľudovít I. bratislavským pánom predkupné právo na Praču a iné osady z majetkov konventu z Heiligenkreutzu a v ďalšom bode zakazuje predaf obec iným občanom než z Bratislavu. Získaním predkupného práva sa mešťanostovia zabezpečovali hlavne proti grófom z Jura a Pezinika, ktoré zámery grófov boli namierené so snahou získať časť pozemkov Vajnor, ba dokonca priamo často násilne zaberali ich úrodu (12).

Predkupné právo potvrzuje aj palatín Mikuláš Konth, a to v Bratislave dňa 22. septembra 1358 s tým, že túto listinu kráľa Ľudovíta I. schválila nielen župa bratislavská, ale aj mošonská. Zároveň oboma župami bola vydaná listina o prevedení reambulácií (rozlohy) hraníc obce Dvorník (13).

Zdá sa, že tieto nariadenia neboli však po vôlej majiteľom viníc grófom z Jura a Pezinika, ako aj grófovi z Čeklíša, lebo všetci sa naraz začali domáhať časti pozemkov z chotára Vajnor. Títo nielen sa snažili osudu odkúpiť, ale uchylovali sa aj k násilnostiam. Avšak ich nezákonné počinanie, svojvoľné rozhodovanie a nerešpektovanie privilégií, zjednotilo bratislavských mešťanov a konvent proti grófom, čo potvrzuje táto časť svedeckých výpovedí v týchto sporoch:

- konvent kláštora sv. Martina na Panónskej hore vydáva 7. januára 1359 svedectvo o vypočutí svedkov notárom Štefanom podľa ktorého zem Dvorník patrila vždy k Bratislavie a nie grófom z Jura, Pezinika a ani iným,
- palatín Mikuláš Konth vo Vyšehrade 12. mája 1360 prepisuje mandát raabskej ka-

pitule medzi Pračou, Dvorníkom, Čeklíšom, Ivánkou a Eberhartom,

- ostríhomská kapitula v jej meste 12. januára 1361 vydáva tiež svedectvo už ako obranu pre občanov Dvorníka proti grófovi Petrovi z Jura,
- na ďalšom pojednávaní vo veci držby obce a chotára 7. januára 1361 vo Vyšehrade znova palatín Knoth prisudzuje Dvorník Bratislave, čím sa skrížili a zmaričili nároky na časť tohto chotára aj pre Mikuláša, grófa z Čeklíša a ďalších grófa z Jura Jána (14).

Avšak ani tieto nariadenia neboli zo strany grófov rešpektované, ba práve naopak. Na ich adresy boli nanášané ďalšie ponošy zo strany majiteľov pozemkov vo vajnorském chotári. Preto bol znova nútenej palatín vo Vyšehrade v mesiaci septembri riešiť túto záležitosť ako nedokončenú. Nariaduje preto ostríhomskej kapitule previesť ďalšiu reambuláciu chotára obce Dvorník v prospech mesta Bratislavu proti nároku grófa Petra z Jura. Na to hned v krátkej dobe ostríhomská kapitula oznamuje výsledok palatínovi o vymeraní chotára Dvorníka a zistenie, že Dvorník a Prača sú jedna osada – obec (15). Na to ešte 24. januára 1364 vydal palatín nariadenie a príkaz aj bratislavskej kapitule, aby aj po overení správnosti chotára obce prijala prísluhu bratislavskému richtára a osem prísažných, ktorí mali prísluhou potvrdiť, že ako je to vlastne s oboma osadami, či je každá zvlášť, ale je len jedna obec. O nejaký čas podáva bratislavská kapitula správu priamo palatínovi s tým, že nielen hranice chotára sú správne, ale aj osady Dvorník a Prača sú totožné (16).

Pre tieto časté spory v zhode s privilégiom predkupného práva, opäťstvo cisterciánov v Heiligenkreutzu začína prenajímať v najbližšom období majetky obce, ba dokonca sa chystalo odpredať aj celú obec mestu Bratislava. Prvý doklad o tom hovorí zo dňa 14. marca 1732, keď sa uzatvára nájomná zmluva o prenajatí obce a majetku Dvorníka – okrem Dvora sv. Kataríny. Hned na to 4. apríla toho istého roku bratislavská kapitula prepisuje mandát kráľa Ľudovíta I., podľa ktorého nemajú jurskí grófi si robiť nároky aj na Praču, ba práve naopak, povoliť mestu Bratislavu, aby ju prijala ako obec od menovaného kláštora ako „feudum“ (17). Vajnorskí poddaní pracovali aj v polnohospodárstve, pestovali obilie a chovali dobytok. Z úrody odvádzali svoju zemepánovi naturálnu dávku, tzv. deviatok. Z vinohrado vlastnili obyvatelia Vajnor len

veľmi malé percento a platili z nich vino-hradnicky poplatok. Okrem naturálnej renty, všetci poddaní odvádzali robotnú rentu platili portálnu daň, ktorá bola v tých časoch tri groše od jednej usadlosti a samozrejme rôzne iné dane, najmä počas vojen. Cirkevný desiatok museli platiť ostríhomskému arcibiskupstvu, ktoré si ponechalo právo vyberať desiatky v Prači a po výmeni osady ako bolo už predtým spomínané. Z tohto desiatku štvrtinu prenechával Ostrihom bratislavskej kapitule (18).

Skutočnosť, že cirkevné desiatky z Vajnor vyberala ostríhomská a bratislavská kapitula a že vino-hradnicky dávky, ktoré odovzdávali poddaní konventu Heiligenkreutz, boli asi pomerne nízke, neznamená, že konvent nemal z vajnorských viníc veľký úžitok. Konventu Heiligenkreutz, ako majiteľovi osady patrilo tzv. „hôrne právo“ (percht-lus montanum) od ktorého neboli oslobodení ani cudzí vlastníci na území Vajnor. Toto právo bolo spojené podobne ako u poddaných s určitými naturálnymi, vínymi, alebo peňažnými dávkami. Keď predstavenstvo kláštora dávalo súhlas na kúpu vinice, nezabúdalo vždy pripomenúť novému majiteľovi že musí príslušnými záväzkami rešpektovať hôrne právo voči kláštoru, ktorý je vlastníkom osady (19).

Samotný kráľ, ktorý bol oboznámený s dlhotrvajúcimi spormi medzi majiteľmi pozemkov Vajnor a jurskými grófmi, v snahe si „udobriť“ obyvateľov obce, im oznamuje, že ich odbremeneňuje od časti daní a rokom 1735 zakazuje vyberať mýto v prístave vo Vajnoroch, čo bolo potvrdené tiež novým kráľom Žigmundom v júli r. 1839 spolu s bratislavským richtárom (20).

Koncom tohto storočia podľa cirkevných záznamov sa dokazuje, že farnosť „Parachan“ dostala sa v roku 1390 do súpisu listín mesta Bratislavu (FÉJÉR C.D.X., VII, 313) a v roku 1397 (PÉTERFFY 1.)

Začiatok nastávajúceho storočia bol znakom zdanlivého uspokojenia grófov z Jura, čo vysvitá s predajom viniv(c)e v roku 1407 zvanej „Langwingarten“, ktorú predáva gróf Peter z Jura v pračianskom chotári istému Tomášovi Kramerovi z Bratislavu.

Jazykovo neupravené, doslovný prepis z kroniky Prešporská obec Vajnory.

VYBERÁME PRE VÁS

Na facebookových stránkach Vajnory v spomienkach nájdete každý deň odkaz na nový príspevok do niektorého zo štyridsiatich albumov www.spominajme.com.